

Posudek k bakalářské práci Karoliny Holasové s názvem Otázky na hraně smysluplnosti v analytické filosofii, vypracoval Pavel Arazim, vedoucí práce

Již dávno se zažilo dělit filosofii dvacátého století na analytickou a tu ostatní, často označovanou ne úplně přesnou ani výstižnou nálepkou ‘kontinentální’. Toto dělení má své kořeny nejpozději na konci devatenáctého století ve sporech o povahu především, ale nejenom matematického poznání mezi Fregem a Husserlem. Obzvláště ostré kontury toto rozlišení ale nabývá především ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století, kdy se autoři související s tzv. Vídeňským kroužkem snaží ukázat, že velká část otázek, které si filosofové tradičně kladli a na které navazovali neanalytičtí současníci, nedává dobrý smysl. Zdánlivé odpovědi na tyto otázky pak ve skutečnosti nejsou smysluplné výroky, ačkoli tak vypadají.

Tento střet analytické a neanalytické filosofie je v čisté podobě vidět v polemice Rudolfa Carnapa s Heideggerovou filosofií a jeho stylem vyjadřování. Karolina Holasová se v práci zabývá právě tím, jakou podobu toto vymezování se vůči kontinentální filosofii, a specificky vůči metafyzice, postupně nabývalo. Kromě zmíněného Carnapa se práce podrobněji věnuje Wittgensteinovi jako svého druhu předchůdci a Ayerovi jako svého druhu pokračovateli Carnapova způsobu nahlížení na metafyziku. Pro bližší ilustraci je v práci zmíněn a citován také Moritz Schlick.

Práce shrnuje, proč je pro všechny tyto filosofy metafyzika nepřijatelná. V zásadě je problém v tom, že všichni uznávají za smysluplné pouze ty výroky, u kterých lze udat, za jakých empiricky zjistitelných podmínek jsou pravdivé a za jakých nepravdivé. Jediné další výroky, které jsou tito filosofové ochotni vzít na milost, jsou výroky logicky platné nebo logické kontradikce, protože jinak by museli označit za nesmyslnou i logiku, ve které ale chtějí naopak vidět základ veškeré vědy.

Metafyzické výroky chtějí být nezávislé na empirickém pozorování a zároveň nemají být čistě formální, takže je nemá být možné vyvodit z čistě logických principů. Tím se podle Wittgensteina, Carnapa i Ayera metafyzika odsuzuje k nesmyslnosti. V práci je tento myšlenkový postup všech tří autorů podán uspokojivě, zároveň se autorka snaží ukázat rozdíly v tom, jak se každý z těchto tří filosofů k podobnému stanovisku dostává. Přitom autorka přijde

s mnoha zajímavými postřehy, které by ovšem měly být zasazeny do jasněji strukturovaného rámce celé práce.

V první kapitole má být podána nejprve pouze definice metafyziky, a to primárně z pohledu všech tří sledovaných filosofů, naproti tomu ve třetí kapitole se má vysvětlit údajná problematičnost metafyziky. Přitom se ale nezdá, že by se podařilo tuto dělbu úkolů dodržet a celkově tedy není úplně jasné, co má první a třetí kapitolu oddělovat. Autorka naznačuje, že nesmyslnost metafyziky je minimálně pro Ayera implicitně obsažená už v její definici, přesto není leckdy úplně jasné, kam zrovna má ta která část práce mířit a proč právě přichází na řadu. Celkově by práci prospělo, kdyby se na ní autorka podívala s větším odstupem a důkladněji ji strukturovala.

Hlavní přínos práce ale spočívá ve zkoumání toho, jaký postoj mají jednotliví autoři k metafyzice. Ačkoli se sice shodnou na tom, že je v zásadě nesmyslná, všímá si Karolina Holasová toho, že to minimálně vyjadřují výrazně jiným způsobem. V práci je naznačena určitá vzestupná tendence v odmítání metafyziky - zatímco Wittgenstein má pro lidskou potřebu klást si metafyzické otázky velké pochopení, Carnap už je vstřícný méně a Ayer na metafyziku, ale také na etiku ne estetiku shlíží takřka čistě odmítavě.

Vzniká tu nakonec i otázka, kam zařadit filosofické teze těchto samotných autorů, mimo jiné teze o nesmyslnosti metafyziky. Nejde totiž zjevně o empirická tvrzení ani není jasné, že by nám sdělovali samé tautologie nebo kontradikce. Není tedy jasné, nakolik se od tolik kritizovaných metafyziků vlastně liší. Naléhavost této otázky si ve větší míře připouští pouze Wittgenstein, mimo jiné ve slavném výroku přirovnávajícím Traktát k žebříku, který je potřeba odkopnout, poté co jsme po něm vylezli. V práci je dokonce naznačeno, v čem si může být Wittgenstein překvapivě blízký překvapivě i s Heideggerem, minimálně naladěním, když ne konkrétními tezemi. Autorka se snaží z obtížných pasáží v Traktátu vyčíst Wittgensteinův návod na to, jak se máme vyrovnat s přirozenou potřebou klást si metafyzické otázky např. po existenci boha nebo nesmrtelnosti duše. Nachází přitom u Wittgensteina kromě logické analýzy metafyzických tezí také jistý praktický přístup, který přirovnává k Pascalově úvaze, známé jako Pascalova sázka.

Autorka uspokojivě pracuje s primárními texty a alespoň na několika místech využívá i sekundární literaturu. Svá tvrzení o studovaných autorech adekvátně dokládá odpovídajícími citáty, ačkoli v některých případech není jasné, proč se zabýváme zrovna tím kterým citátem a co si z něj máme konkrétně odnést. Opět platí, že by práci prospěla jasnější strukturovanost, ke které je potřeba získat si od napsaného odstup. Jazykově je text vesměs

kultivovaný, ačkoli lze tu a tam najít i kostrbatá a neprůhledná vyjádření.

Karolina Holasová k práci přistupovala s velkým zájmem a nasazením, sama přicházela s návrhy, na co se zaměřit a jakým způsobem. Kdyby měla na práci trochu více času, mohlo se podařit některé zmíněné nedostatky odstranit a více zdůraznit, co práce přináší nového. Nicméně celkově je mé hodnocení kladné, práce podle mě splňuje požadavky na bakalářskou práci a bylo by zajímavé, kdyby se studentka pokusila v započatém díle pokračovat např. v diplomové práci. S uvážením všeho navrhuji známku mezi chvalitebnou a výbornou.